

TEORIJSKI KONCEPTI I MODELI METODA U REHABILITACIJI OSOBA S TJELESNOM INVALIDNOSTI

Uvodna razmatranja za neka istraživanja iz područja tjelesne invalidnosti

Miroslav Prstačić

Fakultet za defektologiju
Sveučilišta u Zagrebu

Pregledni znanstveni članak
UDK: 376.2

SAŽETAK

U radu su prikazane načelne teorijske pretpostavke za konstrukciju modela rehabilitacijske metode, koje su korištene u istraživanju vizualno—motornih i taktilno—manipulativnih aktivnosti u djece s cerebralnom paralizom, u konceptu analitičko—sinestezijske stimulacije i grafomotornom osposobljavanju djeteta s cerebralnom paralizom te u problemskom području promijenjene slike tijela i psihosocijalne adaptacije u osoba s amputacijom donjih ekstremiteta socijalnom treningu za osobe u kolicima i u osoba u kojih je zbog maligne neoplazme amputirana dojka.

Ovaj rad ima karakter uvodnog izlaganja za slijedeće prikaze i rezultate istraživanja o evaluaciji nekih primijenjenih defektoloških rehabilitacijskih postupaka u području tjelesne invalidnosti.

Funkcioniranje "idealnog" modela rehabilitacijske institucije nužno pretpostavlja da se u središtu različitih aktivnosti pojedinih disciplina nalaze potrebe i potencijali osobe u koje je prisutan neki oblik, vrsta i stupanj tjelesne invalidnosti. Taj model sadrži niz determinističkih utjecaja u širokom spektru kliničkih i multidisciplinarnih pristupa. U aktivnostima uzimanja anamneze, opservacije, postavljanju dijagnoze i prognoze, kao i u koncipiranju odgovarajućih rehabilitacijskih postupaka susrećemo se s potrebom strukturalnih analiza u pojedinom problemskom području (npr. motoričke funkcije, percepcija, emocionalne karakteristike, motiviranost za rehabilitacijske postupke . . .), da bi odabir određenog teorijskog koncepta i modela metode bio primjeren potrebama i potencijalima osobe.

Značenje i smisao što ga pojedini objekti imaju za individu u istodobno su uvjetovani pret—perceptivnim, pret—kognitivnim

i pret—afektivnim dispozicijama, koje omogućavaju različite razine aktivnog traženja i selekcije podržaja iz okoline, a također i stalnu preradbu, asimilaciju, označavanje i osmišljavanje. To je traženje adaptacije u individue selektivno, osjetljivo za kategorije situacije, za različite simbole ili podražaje. U tom smislu, za odnos osobe s tjelesnom invalidnosti prema svijetu, za stjecanje i organizaciju iskustva, naročito je važan upravo svijet onih neposrednih motoričkih, afektivnih i intelektualnih iskustava koji tvori osnovicu njenog uobičajenog doživljavanja.

S obzirom na određene karakteristike ličnosti, te vrstu, oblik i stupanj tjelesne invalidnosti, teorijski koncept i model rehabilitacijske metode mora proizaći iz razumijevanja bioloških (neuromotornih), psiholoških i socijalnih aspekata egzistencije osobe s tjelesnom invalidnosti. S tom intencijom i s različitih aspekata koncipirana su teorijska polazišta i modeli rehabili-

tacijskih metoda te primijenjeni u istraživanjima vizualno—motoričkih i taktilno—manipulativnih aktivnosti u djece s cerebralnom paralizom, u analitičko—sinestezijskoj stimulaciji i grafomotornom osposobljavanju ispitanika s cerebralnom paralizom, u defektološkoj stimulaciji u funkciji razvoja psihosocijalne integracije osoba s amputacijom donjih ekstremiteta i u primjeni kreativne terapije kao suportivne metode u postoperativnom toku liječenja žena s rakom dojke.

Evaluacija metoda u ovim istraživanjima usmjerena je u dva osnovna problemska područja: problem perceptualno—motoričkih aktivnosti u ispitanika s cerebralnom paralizom i problem promijenjene slike tijela i psihosocijalne adaptacije u osoba s amputacijom donjih ekstremiteta i u osoba u kojih je izvršena amputacija dojke.

U prvom slučaju teorijske pretpostavke za model rehabilitacijske metode definirane su u konceptu određenih razvojnih vježbi u usvajanju perceptivno—motoričkih sposobnosti u djece s cerebralnom paralizom uz primjenu posebnih stimulacija i instrumenata. Polazna hipoteza za metodu analitičko—sinestezijske stimulacije u reprodukciji bazičnih elemenata grafema i viših oblika grafičke simbolizacije prikazana je na teorijskim pretpostavkama fenomena sinestezija i na mogućnosti transformacije aferentno—eferentnih mehanizama u različitim oblicima grafomotorne aktivnosti. U oba ova pristupa, premda s različitim aspektima, čini se da je osnovno htijenje u koncipiranju metoda bilo upravo stvaranje određene eferentne dispozicije za zamjećivanje na osnovi selekcije podražaja

perifernog podrijetla i njihovog utjecaja na različite mehanizme perceptualno—motoričke prirode.

U problemskom području promijenjene slike tijela i potreba psihosocijalne adaptacije u osoba s amputacijom donjih ekstremiteta korištene su teorijske pretpostavke o prikladnosti metode defektološke stimulacije putem edukacije i savjetovanja osoba s amputacijom u cilju razvijanja mogućnosti adaptacije i spremnosti za različite životne situacije.

Socijalni trening za osobe u kolicima koncipiran je na psihološkoj podršci kao primarnog prevenciji teškoća prilagođavanja odraslih osoba koje su kroz traumatski događaj zadobile paraplegiju.

Koncept kreativne terapije, baziran na sintezi različitih teorijskih (terapijskih) pristupa pomoću zvučnih (glazbenih) i svjetlosnih stimulacija te simbolizacije tijela u sadržajima vođene imaginacije, primijenjen je u istraživanju s pretpostavkom utjecaja tih podržaja na sadržaje egzistencijalnih vrednota u žena u kojih je zbog maligne neoplazme amputirana dojka.

Teorijski pristupi i metode rada opširnije su prikazani u izvještajima autora pojedinih istraživanja, a ovdje su izložena samo neka uvodna razmatranja o proučavanoj problematici.

Teorijski koncepti i modeli metoda u ovim istraživanjima pokazuju jednu novu tendenciju u razvijanju rehabilitacijskih aktivnosti s osobama s tjelesnom invalidnosti, koja je bazirana na analizi multidisciplinarnih pristupa te odabiru i primjeni multimedijjskih stimulacija u pojedinim problemskim područjima.

**THE THEORETICAL CONCEPT AND THE MODELS OF THE METHODS
IN REHABILITATION PHYSICALLY HANDICAPPED PERSONS**

Summary

This paper is presenting some theoretical assumptions for the construction of the models of rehabilitation method that had been used in the study of visual—motor and tactil—manipulative activities in cerebral palsied pupils, in the concept of analytic—synaesthetic stimulation and graphomotoric training of cerebral palsied pupils and in the especial domain of application body image socioze training for persons in a wheelchaire and pshychosocial adaptation of persons with amputated legs and brest.

This paper is introductory to those papers and studies that analyse efficiency of some specific rehabilitation methods in the domain of physical handicap.